

Til avtalepartene:

7.3.2022

- Landbruks- og Matdepartementet (LMD)
- Norges Bondelag
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag

INNSPILL TIL JORDBRUKSFORHANDLINGENE 2022

1. Sammendrag

På vegne av sine medlemmer, har Norkorn følgende innspill til prioriteringer i jordbruksoppgjøret 2021:

- Økt norsk matproduksjon er en kritisk del av vår beredskap.
- Norsk kornproduksjon må styrkes.
- Beredskapsordningen for såkorn bør utvides til å omfatte høsthvete.
- Det bør stimuleres til å bygge økt lager- og tørkekapasitet på de sentrale kornmottakene.
- Etablering av beredskapslager for korn må skje i samarbeid med korn- og kraftfôrbransjen.
- Konkurranskraften til verdikjeden må sikres ved å øke prisnedskrivningen (PNS).
- Klimatiltak som ikke er lønnsomme må kompenseres med budsjettmidler. Plantevernmiddeavgiften bør fjernes og mineralgjødselavgift unngås.
- Det bør stimuleres til sortsutvikling og produksjon av mer vårhvete og fôrhvete på bekostning av bygg.
- Det bør vurderes å innføre en målpris på fôrhvete.
- Priskurven for korn bør endres slik at stimulansen til å bygge ut kapasitet på gårdsnivå reduseres.

2. Kort om Norkorn og dets medlemmer

Norkorn er en organisasjon for norske bygdemøller og kornsiloer med formål å ivareta medlemmenes felles interesser. Norkorn er en bransjeforening i NHO Mat og Drikke og støttes administrativt gjennom en samordningsavtale med NHO Mat og Drikke.

Fundamentet for aktiviteten til Norkorns medlemmer er mottak av korn og produksjon av kraftfôr. Lokale bygdemøller og kornsiloer tar imot ca. 45 % av det norskproduserte kornet og foredler en stor andel av dette.

Bygdemøllene kjennetegnes som små og mellomstore bedrifter lokalisert i de kornproduserende områdene. Hovedtyngden av kraftfôret tilvirkes og avsettes lokalt med den betydning det har for lokal verdiskaping og reduserte miljø-/transportkostnader. Møllene er en viktig del av lokale verdikjeder og sentrale for å opprettholde lokale kompetanse- og produksjonsmiljøer.

Norkorns medlemmer omsetter i tillegg til korn og kraftfôr både såvarer, gjødsel, plantevernmidler og øvrige driftsmidler. Mange av bygdemøllene er andelslag eller aksjeselskap som eies og drives av lokale bønder.

3. Norsk kornproduksjon må styrkes.

Det er meget positivt at både Regjeringen Støre og Stortinget har ambisjoner om økt matproduksjonen, slik det fremgår av Hurdalsplattformen. Økt kornproduksjon forutsetter at det er lønnsomt for bonden å produsere til priser som kan forsvares i markedet. 80-85 % av det norske kornet benyttes i kraftfôr til melk og kjøttproduserende dyr.

Både matkorn, melkeprodukter og kjøtt har konkurransemessige utfordringer fra import. For å styrke lønnsomhet og konkurransekraften for kornomsetingen på lang sikt er det nødvendig å se verdikjeden under ett.

Norkorn mener at prisnedskrivning av norsk korn er et sentralt virkemiddel som bør styrkes ytterligere. Økning av kornprisen må kompenseres gjennom økt prisnedskrivning. Innkjøpt kraftfôr utgjør ca. en fjerdedel av de samlede kostnadene i primærproduksjon. Lave kraftfôrpriser er et viktig bidrag for å redusere kostnadsnivået uten å svekke norsk kornproduksjon. Redusert engrospris på det norske kornet reduserer samtidig behovet for toll på importerte karbohydrat- og proteinråvarer. 1 krone brukt over jordbruksoppgjøret gir dermed en kostnadsreducerende effekt på mer enn en krone for verdikjeden (forholdet er ca. 1 til 1,6).

Klimatiltak som f.eks. økt grøfting og karbonbinding øker kostnadene, men er ikke nødvendigvis lønnsomme for den enkelte. Kostnadsøkninger i kornproduksjonen som ikke gir merverdi i markedet i form gir økt volum eller bedre kvalitet bør dekkes av budsjettmidler.

Avlingsnivå og kvalitet varierer betydelig mellom år og gir store svingninger i kornbondens inntekt. For å jevne ut inntekter mellom år vil en fondsordning etter modell fra skogbruket kunne være bra for å sikre langsiktighet og stabilitet.

Forslag:

- *Styrk økonomien i kornproduksjon.*
- *Økning av kornprisen må kompenseres gjennom økt prisnedskrivning.*

4. Fjerne plantevernmiddelavgift og unngå mineralgjødselavgift

Plantevernmiddelavgift

Plantevernavgiften er iverksatt for å redusere risikoen ved bruk av plantevernmidler. Rapporten "*Evaluering av avgiftssystemet for plantevernmidler i Norge*" (utført av NILF og Bioforsk (NIBIO) i 2013 på oppdrag fra Mattilsynet), viser imidlertid at avgiften ikke har hatt nevneverdig effekt på forbruket. Forbruk av plantevernmidler er en funksjon av faktisk behov. Avgiften er dermed en ren fiskal avgift som fordyrer produksjonen. Statens provenyinntekter fra avgiften er ca. 60 mill. kroner.

Norkorn mener at eksisterende regelverk, herunder forskriftsendringene gjeldende fra 1.6.2015 med krav om integrert plantevern, sammen med miljøplan i KSL tilsier at en i dag har et godt system for å regulere bruk av plantevernmidler. Optimal bruk gir økte avlinger, bedre kvalitet og dermed lavere klimaavtrykk. Norkorn mener at plantevernavgiften bør avskaffes.

Mineralgjødselavgift

Regjeringen har i Meld. St. 13 (2020-2021) varslet at den vil utrede effekter og konsekvenser av en avgift på mineralgjødsel. Formålet med en eventuell avgift skal være å redusere utslippet av lystgass. Vi vil sterkt advare mot et slikt tiltak som kan bli meget kostbart for kornprodusentene og medføre redusert kornproduksjon.

Det vises i den sammenheng til Klimakur 2020 – Sektorrapport jordbruk (TA-2593/2010) fra Klima- og forurensningsdirektoratet (s. 50):

«En tidligere avgift på kunstgjødsel på ca. 20 prosent var ikke høy nok til å påvirke bruken i nevneverdig grad. De senere års svingninger i kunstgjødselprisen på verdensmarkedet har imidlertid vist at forbruket har en følsomhet for pris når økningen nærmer seg 100 prosent. (Stortingsmelding nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen (LMD 2009))

Forslag:

- *Plantevernmiddeavgiften bør avskaffes, og slik bidra til å redusere kostnadene i verdikjeden, bedre kornkvalitet og økt avling slik ekspertgruppen for korn påpekte i sin rapport fra 2013.*
- *Mineralgjødselavgift må ikke innføres.*

5. Prisrelasjoner mellom kornslag

Målpriser i fjorårets avtale har bidratt til å styrke produksjonen av hvete og havre. Det er fortsatt markedsmuligheter for vårhvete, men lønnsomheten i produksjonen må bedres for å oppnå dette. Økt gjødselpris kan bidra til å svekke produksjonen av hvete til fordel for førkorn.

Nye byggsorter har så stort avlingspotensiale at økonomien kan være bedre enn for vårhvete. Det er for liten tilgang på førhvete. Det bør vurderes å innføre en målpris på førhvete.

En økning i hvetepreisen må skje uten at råvarekostnaden til matmel og baking blir høyere. Det erfarer at tollvernet for matmel er på grensen til å være et reelt vern med dagens prisnivå. Det er også viktig at høyere hvetepreiser ikke fører til økt RÅK-import. En heving av vårhvetepreisen må derfor følges av økt matkorntilskudd til mathvete.

Forslag:

- *Det bør stimuleres til sortsutvikling og produksjon av mer hvete og førhvete på bekostning av bygg.*
- *Det bør vurderes å innføre en målpris på førhvete.*

6. Beredskapslager såkorn

En stor og stabil dyrking av høsthvete er viktig for økt norsk kornproduksjon i tråd med markedets behovet. Mulighetene for å så høstkorn svinger over år. Såkornforsyning i balanse med markedets behov er derfor krevende. Beredskapsordningen bør også omfatte høsthvete. Et beredskapslager av såkorn av høsthvete vil bufre såkornforsyningen fra år til år, og bedre muligheten til å ta ut markedspotensialet i høsthvetedyrkingen.

For at sammensetningen av beredskapslager ikke skal bli for stor av høsthvete kan det defineres et maksimalkvantum/-andel av høsthvete, for eksempel maksimalt 25 % av beredskapskvantum. Det foreslås også at beredskapsordningen er gjeldende for norskavlet såkorn. Dette vil sikre at beredskapslageret i størst mulig grad er sammensatt av prefererte sorter best mulig tilpasset norske forhold.

Forslag

- *Beredskapsordningen for såkorn bør utvides til å omfatte høsthvete.*

7. Investeringsstøtte til tørke- og lagerkapasitet

Norkorn mener at ved behov for økt tørke- og lagerkapasitet må investeringsstøtte primært gå til de etablerte regionale kornmottakene for å bedre mottakskapasitet og kornlogistikk. Det er både bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomiske mest lønnsomt.

Tidligere anslag som Norsk Landbruksrådgivning har gjort for Norkorn viser at totalkapasiteten for lager og tørking av korn dekker behovet for lager og tørke. Dette stemmer med vurderingene til Norkorns medlemmer. Dette utelukker ikke at det kan finnes behov for å styrke lager- og tørkekapasiteten i enkeltområder ved økt produksjon. Hvis det er behov for å utvide kapasitet i et område, mener Norkorn at virkemidlene må innrettes slik at kapasiteten utvides på etablerte kornmottak og tørker.

I dag er det mulig å bruke investeringsmidler over IBU til utbygging av tørke og lagerkapasitet på gårdsnivå. Norkorn mener det er samfunnsøkonomisk lite lønnsomt. Norkorn mener at utnyttelse av etablerte fellesanlegg (kornsiloer) bidrar til å sikre god kvalitet og effektiv logistikk i verdikjeden for korn og kraftfôr.

Beregninger gjort av Norsk Landbruksrådgivning viser at lønnsomheten for kornbonden, ved de anleggsstørrelsene som de fleste investerer til i dag, er negativ eller begrenset. I tillegg til beregninger av lønnsomhet bør bonden også vurdere risiko ved en slik investering. Relativt små endringer i rammevilkår vil dramatisk endre lønnsomheten ved en slik investering. Sett fra enkeltbønders ståsted ville en rasjonell tilpasning være at man delte på denne type risiko, og ved behov utvide kapasitet på etablerte anlegg. Anlegg som i de fleste tilfeller også er eid av bønder i fellesskap.

Støtte til bygging av kornlager på gårder vil medføre redusert mottak på eksisterende kornsilo anlegg. Dette kan over tid medføre omsetningssvikt og fare for nedleggelse av fellesanlegg. En slik nedleggelse vil medføre at kornprodusenter som ikke bygger egne anlegg vil få problemer med kornlevering. Slik sett kan omfattende støtte til gårdsanlegg bidra til leveringsproblemer.

I tillegg mener vi at priskurven bør endres, slik at det er mindre prisforskjeller mellom levering i sesong og på vinteren. Dette vil også redusere stimulansen for å lagre korn på gårdsnivå, og slik utnytte de samlede ressursene bedre.

8. Beredskapslagring

I februar 2018 vedtok Stortinget at regjeringen i løpet av 2019 må komme tilbake til Stortinget med en egen sak om etablering av nasjonale beredskapslagre av korn. På bakgrunn av dette utarbeidet Det Norske Felleskjøp rapporten *Behov og muligheter for beredskapslagring av korn i Norge* (februar

2019). Her vurderes gårdslager som lite aktuelt da dette er avhengig av å bygges opp på kun norsk korn i tillegg til at dette er en lite rasjonell og mer kostbar løsning som krever mer oppfølging fra myndigheter/markedsregulator. Videre går det frem av rapporten at et offentlig beredskapslager er en enklere løsning, men innebærer at man mister muligheter for synergier både på investeringssiden og på driftssiden.

I Hurdalsplattformen slår regjeringen fast at beredskapslager av korn skal etableres. Det anbefalte forslaget fra Det Norske Felleskjøp i 2019 om et samarbeid med kornbransjen er den løsningen som kan gi synergieffekter og dermed en rimeligere løsning. I en slik modell må det offentlige ta investeringen i silokapasitet og i innkjøp av beredskapskorn, mens driften settes ut til private aktører på anbud. Et realistisk ambisjonsnivå er å anbefale oppstart med tremåneders lager av matkorn. En slik løsning vil gi rimelig tid til å finne løsninger for matmelforsyningen i en krise. Beredskapslager av fôrkorn er svært kostbart og kraftfôrbrukerne må uansett regne med å måtte omstille i en krise til annen type fôr/kraftfôr, mindre kraftfôr og mindre kraftfôrkrevende produksjon.

Norkorn støtter dette løsningsforslaget og anbefaler ytterligere utredning av alternative lokasjoner i samarbeid med korn- og kraftfôrbransjen.

Forslag:

- Økt lager- og tørkekapasitet bør bygges på de sentrale kornmottakene, og bør ses i sammenheng med etablering av beredskapslager.
- Priskurven for korn bør endres slik at stimulansen til å bygge ut kapasitet på gårdsnivå reduseres.

For Norkorn

elektronisk sign.

Frode Toven (sign.)
styreleder

Terje Sletnes (sign.)
daglig leder